

Antoni Asuncion

“L'estat és deutor de l'incompliment de la llei penitenciària”

Antoni Asuncion (Manises, 1951), secretari general d'Afers Penitenciaris del Ministeri de Justícia. Després d'un any d'agitacions en els establiments penitenciaris, tracta amb optimisme de remuntar el major índex de saturació de la història.

De director general d'Institucions Penitenciàries a secretari general d'Afers Penitenciaris, ¿la seua vida ha canviat molt?

—No. Es nota. Ara tinc més recursos i dos directors generals, per tant el canvi ha comportat una major estabilitat en el treball. La secretaria general administra els seus recursos i el centre; és, des de fa un any, un mòdul de gestió amb responsabilitat i recursos.

—Objectivament, vostè ha pujat de categoria.

—Bé, ara sóc secretari.

—Vull dir que a pesar dels mals auguris derivats de la desaparició d'Enrique Múgica del ministeri, vostè no solament ha revalidat sinó que ha millorat.

—Això són comentaris que es fan a cada canvi ministerial.

—Segons els analistes de la matèria, durant la seua gestió hi ha hagut més fugides, vagues i motins que mai. ¿És així?

—¿Què va! En absolut. En l'any 91 sí que hem tingut més incidents que en el 90, això sí que és així, però també és cert que tenim ara el major índex de saturació que hem tingut en la vida. Tenim el nombre més alt de reclusos i la disponibilitat de places no ha augmentat amb la mateixa progressió. Tenim, per tant, el dèficit més alt de la història.

—¿Quin és el nombre de places i quin el de la població reclusa en concret?

—Hi ha 23.702 places de capacitat operativa òptima i, presos, en tinc 32.987.

—La delinqüència està en temporada alta. ¿Què ho determina?

—A part del creixement demogràfic...

—¿Si ja no naix ningú!

—Però ací l'efecte és retardat. L'edat mitjana és de 28 anys, i la modal, és a dir la que més abunda, és de 25 i conti-

nua apujant i envellint la població, naturalment la recessió demogràfica del seixanta-i-tants arriba ací després del setanta. Són 28 anys de retard pel que fa a la natalitat. Això s'ha d'afegir a l'eficàcia policíaca, a l'eficàcia de mitjans de detenció de la delinqüència, i a l'estabilitat de la gent dins de la presó. Naturalment, en anar jutjant i reduint-se la població preventiva, va augmentant-se l'estança, sumat també a la tipificació de conductes noves. Estem en la mitjana europea. Als EUA, si no recorde malament, hi ha 240 o 270 presos per cada 100.000 persones. I a Europa n'hi ha entre 85 i 100. O siga, que és una diferència molt substancial. Així i tot, naturalment, la infraestructura nostra és insuficient per a l'ingrés que tenim. Es creixia al voltant 1.800 per any i es construïen 800 places any més les que s'amortitzaven, amb la qual cosa cada any anava acumulant-se un dèficit fins que el govern ha decidit aprovar un pla d'inversions que està al voltant de 140.000 milions de pessetes i resoldre en cinc anys tot el problema del dèficit més el creixement.

—En alguna ocasió, quant als problemes de seguretat, vostè ha manifestat que hi havia una major preocupació per la retenció interna que no per la dissuasió externa.

—Mira, hi ha una cosa que crec que és un exemple clar. I a vegades açò, en una reflexió als mitjans, és difícil de fer. A partir de la Constitució de l'any 78, que ja s'aboleix la pena de mort en aquest país, el temps de presó màxim que donen les autoritats per un assassinat o pel més abominable dels assassinats són trenta anys. Difícilment es pot executar un delinqüent que intenta un delictes que està tipificat en sis mesos de presó. L'efecte que té un vigilant armat és fàcil d'entendre quin és: no pot executar un evadit perquè l'evasió té una tipificació mínima, llevat de quan es

posa en risc la vida de persones. Per tant, la seguretat dels centres canvia totalment de concepte i ha d'anar a una vigilància dinàmica que pugui impedir la fugida.

—Però l'obligació d'un pres és escapar-se, ¿no?

—Home, no és obligació. Digue'm-ne que és una mania molt antiga. Escapar-se són sis mesos, i ningú pot pretendre pegar-li un tir a ningú per sis mesos. Aleshores ací hi ha una falta d'entusiasme que es tradueix en un cert escàndol des dels mitjans de comunicació per un desconeixement de les coses. I si jo et faig la reflexió, ho entens ràpidament, però la solució passa per un canvi en tota l'estructura i això du anys, i inversions. Picassent, per exemple, si que té una carretera al voltant i permet una major vigilància exterior, però la Model, que ja hi està tot edificat, no.

—¿Estan tan obsolets els establiments penitenciaris com diuen els sindicats?

—No, no s'ajusten a la normativa penitenciària. La nostra normativa penitenciària està feta en un moment molt especial; tant que no sé si ara es repetiria. No sóc partidari d'aprovar una legislació en què al dia següent l'estat és deutor de la classe de delinqüència. És molt dur el que estic dient, però assumesc plenament el que em dic. Una legislació penitenciària cara, molt cara, com és la nostra, si no es compleix al dia següent, i

això implica grans inversions, i deutes.

com

Al

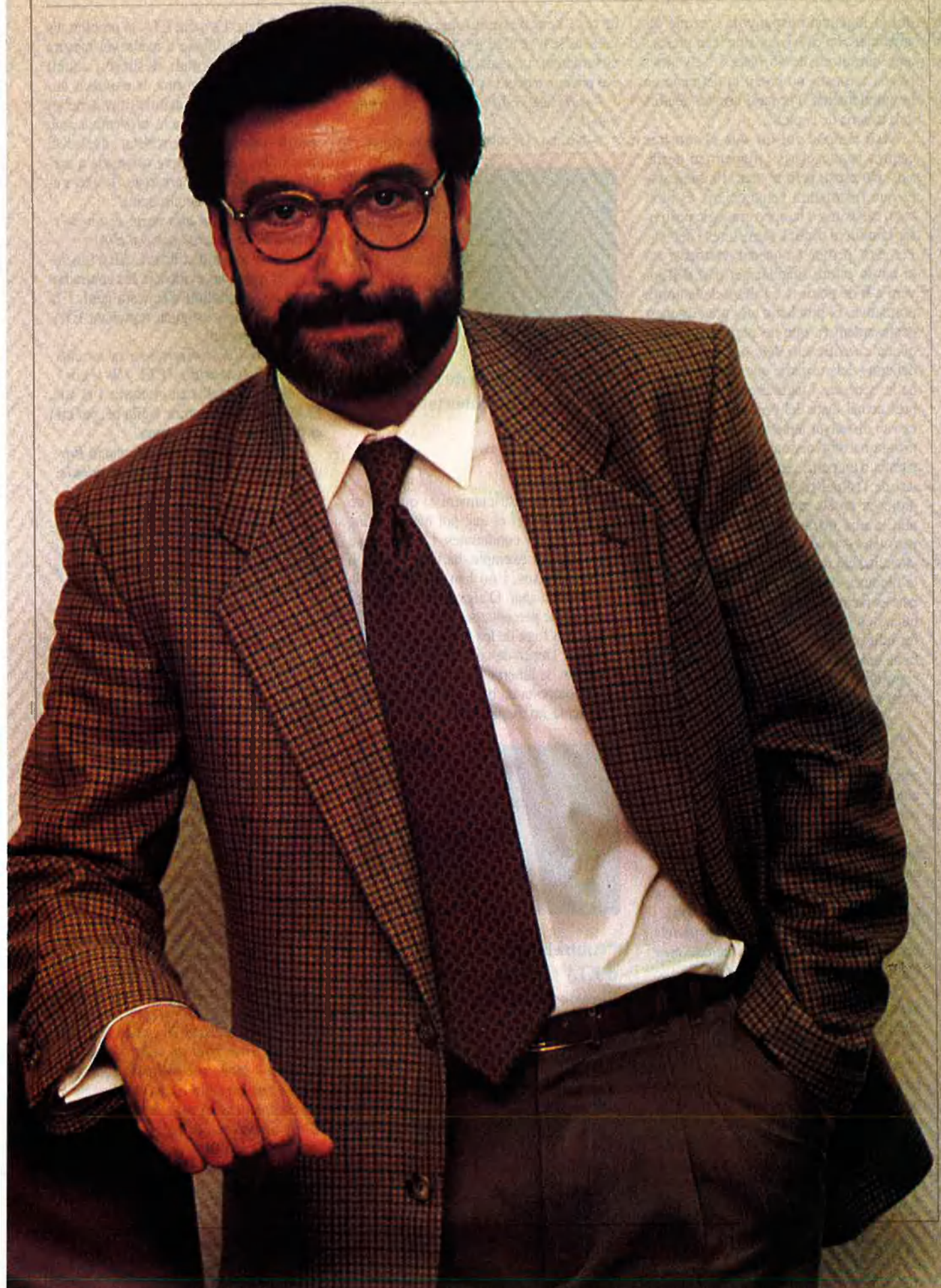
an

la

g

re

e

diu la legislació espanyola, perquè els americans, en canvi, construeixen presons amb dormitoris de 45 places, i els altres països europeus no basen la definició en la individualitat. Per tant, no són deutors dels usuaris de la presó.

Això tampoc vol dir que els nostres centres penitenciaris estiguen tan desfats. Ho estan, però no tant. El que passa és que l'estructura penitenciària és molt cara, caríssima, i tampoc era lògic postposar la millora d'altres estructures i serveis. Per això, perquè ha quedat retardada, ara hi ha un esforç singular per part del govern a fi de posar-la a l'altura de la nostra normativa. El problema més greu d'aquesta desfata és que no permet una adequada classificació dels perfils socials i delictius dels usuaris, que estan barrejats en les galeries. I naturalment, el perfil del pres actual dista del presoner per al qual es van dissenyar aquestes presons. El nou programa d'inversions, en aquest sentit, parteix d'un perfil social, econòmic i sanitari de l'actual reclús i dels que es puga projectar en els pròxims anys. Es va, per tant, a una infraestructura molt costosa, però també procurant que hi haja una racionalització de les despeses; és a dir, que la hipoteca de recursos humans i de mitjans es racionalitze a pesar que la inversió inicial és més cara. Per això es tracta de fer edificis intel·ligents, informatitzats, i hi ha una automatització de sistemes en la seguretat, perquè repercuteix positivament en les despeses.

—*¿Quants funcionaris han d'haver-hi per cada quant preses?*

—Això depèn, però la nostra previsió seria de 2'25 preses per cada funcionari, automatitzant, naturalment, una sèrie de conceptes.

—*El de Picassent, València I, d'on ja hi ha hagut evadits, ¿és un edifici automatitzat?*

—No, però al remat tots els edificis intel·ligents estan manats per una persona.

—*¿Com s'explica que la majoria dels preses evadits utilitzen el mètode més tradicional, el del llençol i la llima?*

—Bé, perquè aquesta infraestructura està basada en el tractament humà. Tot allò que l'automatisme no fa, s'ha de fer a mà: els barrots s'han de revisar cada ics temps i comprovar que no estan serrats. I hi ha tota una sèrie de funcions que es fan manualment, d'ací que les preses noves tenen el ferro tractat, de forma que la llima no li entra. Però tots aquests projectes que acaben ara són projectes que ja tenen anys, que ja estan digue'm-ne desfats en el temps, però no és qüestió de menyspre-

ar res i hem d'assumir que si d'aquestes preses se'n va algú de tant en tant, doncs el tornarem a enganxar com és habitual. No podem tancar la presó per això, ¿no?

—*¿Hi ha cap índex d'evasions anuals?*

—No, no. L'evasió que normalment ix

RAFA GIL

“Qualsevol règim de llibertat a prova o de semilibertat comporta un risc”

als mitjans és estrictament la que ix: no n'hi ha més. Ací el que pot haver és una violació en les condemnes. La campanya de Nadal, per exemple, ha tingut 3.200 o 3.300 permisos, i no han tornat 30 dels que se'n van anar. O siga el 0,8%: això és un magnífic percentatge. Ara: si es diu 32 preses han fugit de les preses, això és un escàndol. Depèn de com s'enfoca. Qualsevol règim de llibertat a prova o de semilibertat comporta un risc, perquè la conducta humana no és garantista. Des de l'any

RAFA GIL

“Amb els permisos al preses d'ETA s'aconsegueix que des de dins de la presó es repudie l'organització”

79 que assumim aquest risc. I no oblidem que és el 0,8%.

—*Se li ha criticat molt la concessió de permisos als preses d'ETA.*

—Estan molt estudiats i signifiquen molt més en positiu per a combatre el terrorisme que en negatiu al compliment de

la condemna. És a dir, ETA té prohibit als seus preses acollir-se a qualsevol mesura penitenciària normal; aleshores, aquell que infringeix la norma és expulsat automàticament. El tractament penitenciari té sempre una orientació preventiva amb vista a l'organització terrorista, i qualsevol mesura ha d'anar sempre orientada a crebant el col·lectiu terrorista. I això s'aconsegueix. Es va aconseguint.

—*De fet, diuen que vostè és un dels artífexs de la desarticulació d'ETA.*

—Jo no sóc artífex de res. Això funciona. I es posen en evidència les contradiccions i la bestialtat d'aquesta gent. I fa que des de dins estiguen repudiant ETA. Això és important.

—*A canvi de convertir-se en un dels objectius més anhelats d'ETA. ¿No té por?*

—Això va inclòs en el càrrec i el sou. El Ministeri de l'Interior vigila bé, per tant es pot dur bé. Cap problema.

—*La presidència de la Diputació Provincial de València era més agradable, ¿no?*

—Era una altra cosa. Açò té un altre tipus d'interès. És una altra dimensió, i malgrat tot, malgrat les hòsties que a un li foten tots els dies, té moltes compensacions. I siestic ací és perquè vull.

—*¿Com entra la droga en un centre penitenciar?*

—Per diversos conductes. El que passa és que té més repercussió en l'opinió pública que en la vida del centre. Sempre es pot pensar que tracte d'ocultar dades i de maquillar, però la droga pot entrar en les comunicacions, bàsicament. Amb la vigilància dels funcionaris està molt constrenyit l'accés de la droga a la presó, però també pot ocórrer que en passe. Ara: també se'n detecta, però comparat el nivell de repercussió que té la confiscació de droga dins d'una presó al que té fora és una barbaritat. Parlem d'una societat tancada, d'un centre molt constrenyit a la vigilància.

—*Per això sorpen més la introducció.*

—Però és que ací se'n confisca la totalitat. L'àmbit de moviments que hi ha en una presó és molt diferent al que hi ha en el carrer, per tant, comparar en símsils i dir que si s'han confiscat 30 quilos de haixix en tot Espanya amb un volum d'estances de trenta-i-tants mil reclusos equival al 8%, és una mentida o una insídia. No es pot comparar això respecte a la llibertat de moviment que hi ha al carrer. Ací es pot confiscar perfectament el noranta-i-tants per cent. Sense exagerar. Perquè la presó no és cap centre de llibertats sinó tot el contrari.

—La sida deu preocupar-li més, ¿no?

—La sida és sempre una malaltia preocupant, sobretot perquè el factor de risc és el mateix que el del carrer. Però són molt més preocupants les malalties que poden contraure els malalts de sida. D'ací que les mesures sanitàries de les presons sempre són superiors a les que pot haver-hi en qualsevol col·lectiu, de manera que tenim una *ratio* d'un metge per cada 86 reclusos.

—Xifres de malalts de sida, ¿en té?

—Sí, si comparem la situació entre 1989 i 1990, perquè del 91 encara no hi ha res, s'aprecia un descens notable de la proporció de portadors del virus d'immunodeficiència humana en la població de recent ingrés en presó, passant d'un 28,4% el 1989 a un 24,2% el 1990.

—Ha dit abans que la presó no és un centre de llibertats precisament, en canvi, el narco gallec Laureano Oubina disposava en la cel·la de telèfon portàtil i de caixes d'ostres.

—Portàtil, no: utilitzava el de la infermeria. Directament. És un cas d'una actuació impropedent, i no vull qualificar-ho d'una altra manera fins que el jutge s'hi pronuncie, però la nostra investigació apunta a una cooperació de dos funcionaris amb aquest individu. És, per tant, una corrupció de dos funcionaris.

—¿Per què els seus companys del PSPV-PSOE no volen competències en matèria penitenciària?

—No està en els estatuts. És així de simple.

—¿Per què les autonomies, excepte Catalunya, no en volen?

—Bé, t'haurien de respondre les autonomies.

—Vostè és autònom i està en el càrrec estatal. La seua, per tant, és una opinió privilegiada.

—Amb la referència que et donaré pots fer-te una idea: nosaltres estem ara disposats a invertir al voltant de 140.000 milions de pessetes. O siga que cada presó costa uns 7.000 milions llargs de pessetes. Una inversió de serveis públics (en aquest cas posa *serveis públics* entre cometes) és ben rebuda per l'entorn i per la comarca on s'estableix, i sempre és aplaudida per l'usuari. En aquest cas és rebutjada en l'entorn on s'estableix i odiada per l'usuari. Ja t'en pots fer la idea.

—Ja sé que em dirà que sí, però ¿vostè està convençut que les presons re-

formen els delinqüents?

—Les presons, en primer lloc, estan per a segregar el delinqüent de la societat. I en segon lloc, dins del mandat constitucional, reformen un bon percentatge de delinqüents. No al cent per cent, però sí un bon percentatge. ¿Quin percentatge? Bé, parlem d'estadístiques. El 40% no hi torna. I en el 60% de reincidents també hi ha percentatges: uns que entren dues vegades, uns altres que tres, i un remanent, el 25%, que són multireincidents.

—Entre els que no tornen deu d'haver-hi que, després dels 30 anys de presó, ja no estan en edat, ¿no?

—Bé, el compliment de la condemna és un factor també. Tots els factors que se suposa que té la presó, la segregació, l'a-

"Alcaide d'alcaides"

Instruït pels jesuïtes, conserva la barba que va definir la morfologia dels socialistes primaris com un tòtem. Va ser alcalde en l'últim franquisme i alcalde d'alcaldes en el prelude democràtic. Habitual a la contrabarrera taurina precedit d'un havà, Enrique Múgica el va apadrinar i li va donar l'alternativa en l'arena per a ser *alcaide d'alcaides*, un dels oficis més incòmodes del mercat laboral.

prementatge,... tots, incideixen.

—¿És un fenomen juvenil, la presó?

—Sí, relativament jove. Passa molt, que delinqüents que són multireincidents i que continuen delinquent dins la presó, superada una certa edat, abandonen l'actitud delictiva. No tots, eh, però sí un percentatge elevat.

—Aquestes màfies de telefilm de les penitenciaris, ¿es donen en la realitat?

—Tota la delinqüència concentrada i tots els mafiosos concentrats, ¿això que pot donar? Doncs, res de bo. Ara: per a evitar que tot això passe hi ha funcionaris, tècnics, especialistes, mitjans, infraestructura que permet separar els mafiosos dels que no ho són; els que tracten d'extorsionar dels que tenen una conducta adaptada a la presó,... I d'ací l'existència de la unitat cel·lular de xicotetes presons que permeten classificar. Però com tot això es desconeix des de fora... Per exemple, un delinqüent primari, que ha delinquit per

primera vegada, jove, ha d'estar separat de tots els altres. I has de tenir la capacitat en la infraestructura de poder-lo separar.

—¿I se'n té?

—En les presons velles no és possible, però en les noves, sí.

—La construcció d'un hospital en el centre Valencia I per a reclusos seropositius ha alarmat les poblacions adjacents ja que, segons algunes denúncies, no disposa d'una depuradora d'aigües residuals.

—Anem a pams. L'hospital no és per a seropositius, sinó per a presos, siguen seropositius o no, i disposa d'una depuradora com cap ajuntament d'aquella contornada.

—¿No em negarà que hi ha hagut un conflicte en aquest sentit?

—Sí alguna cosa hi hagué, però d'intencionalitats i desinformacions. La presó té el sistema de depuració més perfecte de tota la comarca, i ho dic jo que sóc secretari general del PSPV-PSOE d'aquesta comarca. Mira si me la conec. I em quede en la comarca i no vull entrar en la resta de la província, que també he estat president de la Diputació i sé els nivells de depuració que hi ha. I diré una altra cosa: als hospitals públics la *ratio* de malalts és molt més elevada.

—¿Per què aquesta presó es va fer a Picassent, un lloc tan fèrtil i no en un altre?

—Les presons no es poden

fer en illes. D'una banda ens queixem perquè els presos no es reinserten, però de l'altra els volem ben lluny, eh; la contradicció ix de seguida. Una presó ha d'estar ben comunicada perquè els familiars, els jutges, els advocats, els metges i els funcionaris hi puguin acudir. I a València, el terreny o és fèrtil o està qualificat. I és més car el qualificat.

—Ara que ha dit la seua comarca: ¿és cert que vostè i Ciprià Ciscar, que tantes aliances han fet dins el partit, han trenat palles?

—No, mai en la vida. Allí estem junts, en la comarca. En la mateixa executiva. Una altra cosa, naturalment, és que puga haver-hi matisacions respecte a alguns temes puntuals.

—¿Quins?

—Nooo, concepcions de partit, coses d'aquestes. Però s'han pogut superar sempre.

Miquel Alberola